

Ett kulturlandskap

Kivik Art Centre - konsthall, ateljébostäder och friluftsteater vid Lilla Stenshuvud

Ett examensarbete inom landskapsarkitektprogrammet av Pamela Sjöstrand och Annika Högsander för SLU, Alnarp och KTH, Stockholm, 2007
handledare vid SLU Pär Gustafsson

volymnummer 2008:22

Ett kulturlandskap

Kivik Art Centre - konsthall, ateljébostäder och friluftsteater vid Lilla Stenshuvud

A Cultural landscape

Kivik Art Centre - Art gallery, studios and outdoortheater at Lilla Stenshuvud

Ett examensarbete, utfört under 2007, motsvarande 20 poäng av Pamela Sjöstrand och Annika Högsander för Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsplanering, Alnarp och Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm inom Landskapsarkitektur och arkitektur,.Handledare vid SLU Pär Gustafsson, examinator Eivor Bucht, biträdande examinator Carola Wingren. Handledare och examinator vid KTH Jadwiga Krupinska.

Summering

Ambitionen med detta arbete är att i ett gemensamt projekt mellan en landskapsarkitektstudent och en arkitektstudent formge ett konst- och kulturcenter vid Lilla Stenshuvud nära Kivik i Skåne. Projektet bygger, fristående, på idag långt gångna planer på en sådan institution på platsen. Under arbetets gång har ett förslag vuxit fram som vill ta hänsyn till det befintliga landskapet och förstärka dess karaktär. Stor vikt har lagts vid konst- och kulturcentrets placering på platsen och arbetet har handlat mycket om att hitta ett formspråk som knyter an till omgivningarna på Österlen. Samtidigt har det varit viktigt att hitta lösningar som fungerar på riktigt. Flera grundliga platsbesök vid olika tidpunkter på året har varit nödvändiga för att hitta ståndpunkter att hålla fast vid eller senare omvärdera. Den gemensamma arbetsprocessen har varit lärorik och givande och gett oss en inblick i hur respektive yrkesgrupp tänker och arbetar. Alla beslut har diskuterats fram och tagits i samförstånd. Processen finns dokumenterad i en bifogad skissbok (som är en stor del av detta examensarbete). Arbetet examineras både vid SLU Alnarp och KTH Stockholm.

English summary

The ambition with this piece of work, a collaborative project between a landscape architecture student and an architecture student, is to design a centre for art and culture at Lilla Stenshuvud near Kivik in Skåne in the south of Sweden. Though the project draws upon existing plans for an institution like this on the site, it has been independently developed and can thus be regarded as a project sufficient in itself. During the work-in-progress a proposal has been shaped which considers the existing landscape and emphasizes its characteristics. Great effort has been invested in the centre's location, and thereafter the work has focused on finding an expression for the art centre that connects to the specific character of the surroundings in this part of Skåne. At the same time it has been important to find solutions that really functions. Several thoroughly visits to the site at different times of the year has been necessary to either confirm or negotiate earlier approaches. The collaborative work-process has been instructive and rewording and has given us insights into how our respective professions think and work. All decisions are results of discussions and has been taken in consensus. The process is documented and appended herewith in a sketchbook which is a large part of this examinationwork.. This project will be presented at both SLU Alnarp and KTH Stockholm.

Innehåll

Inledning.....	5
Kivik Art Centre.....	6
Vår vision.....	8
Platsen idag.....	10
Alternativa placeringar.....	12
Vår placering.....	13
Förslaget i sin helhet.....	14
Delarna.....	16
Vägen dit	18
Parkeringsplatsen.....	20
Vallmofältet.....	22
Äppelodlingen.....	24
Konsthallen.....	26
Teatern.....	28
Ateljéerna.....	30
Omgivningarna.....	32
Konsthallen.....	34
Ateljébostaden.....	44

Alla foton, montage och illustrationer i arbetet är gjorda av
Pamela Sjöstrand och Annika Högsander där inget annat anges.

Inledning

Jag har valt att utföra mitt examensarbete tillsammans med Annika Högsander, arkitektstuderande vid KTH, Stockholm. Arbetet examineras både på SLU, Alnarp och KTH, Stockholm, handledare och examinator i Stockholm har varit Jadwiga Krupinska och presentationen ägde rum den 17:e oktober 2007 inför en jury.

Vi upplever att ett samarbete har varit fruktsamt för att främja en process där helheten, sambandet mellan ute- och inomhusmiljö och dess gestaltning, har satts i fokus. Vi har varit intresserade av att få inblickar i varandras yrkesroller, inte bara för att lära av varandra, utan också för att finna tillfällen och möjligheter att trampa över gränsen till den andres arbetsområde. Första steget för att nå dit har handlat om att hela tiden ha en pågående diskussion där själva arbetsprocessen har medvetandegjorts. För att visa denna process för andra men kanske framförallt för att tydliggöra den för oss själva, har vi valt att sammanställa en skissbok som finns som bilaga till detta arbete. Det har varit i stort sett omöjligt att reda ut vem som har gjort vad eftersom arbetet har växt fram genom gemensam ansträngning men jag har huvudansvaret för landskapet och Annika för byggnaderna.

Uppgiften vi har valt har handlat om att formge ett konst- och kulturcenter och placera in det i det omgivande landskapet på Österlen. Projektet bygger på en verklig, pågående process på platsen, där stiftelsen Kivik Art Centre idag verkar för ett konst- och kulturcenter.

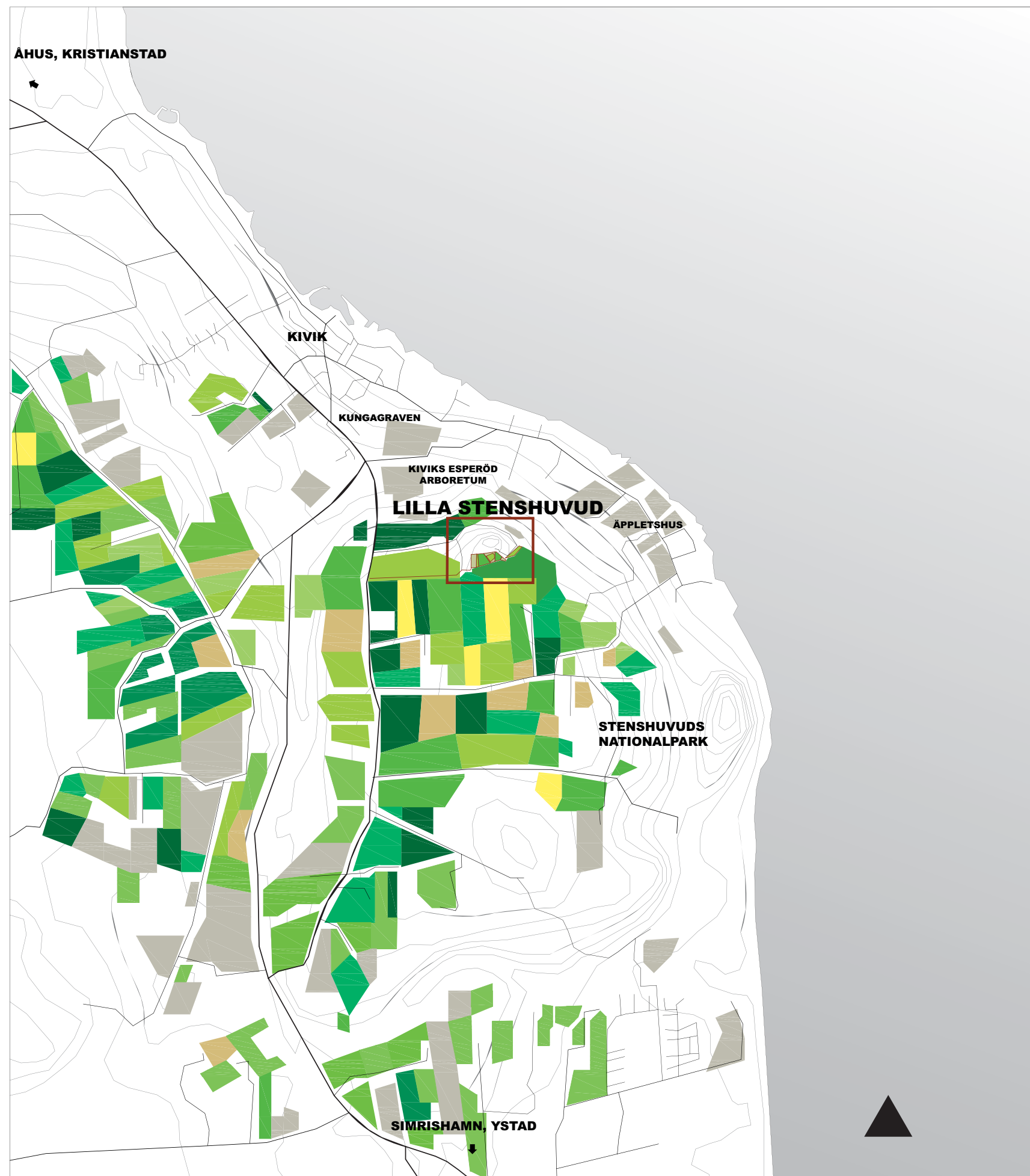
Ett stort TACK riktas till:

Mikael Ferngård, Simrishamns Kommun, Anette Olsson, Vägverket region Skåne, Kjell-Arne, Projekt Skånes Flora, Sune Nordgren, Kivik Art Centre, Familjen Wiberg, Bergdala gård, Pär Gustafsson, handledare SLU Alnarp, Jadwiga Krupinska, examinator, KTH Stockholm, Lovisa Kroon "partner in crime" och till våra familjer som stått ut, lånat ut pengar, passat barn, lagat mat och uppmuntat.

*"Här blommar ännu idyllen intim och oberörd i krokiga gator och gränder, i gärdesinhägnade täppor, i trevna förstukvis-
tar och röda korsvirkeshus... Och i fonden står alltid havet, östersaltet som man bara förnimmer det här, baltiskt blått.
Och inåt landet reser sig ett landskap i mäktiga linjer, höga, vågande åsar med något av forntidsskönt och hedniskt
över sig."*

Ur Theodor Tufvessons "Herremän, bönder och andra" 1938

Pamela Sjöstrand
Malmö 2007

Platsen för projektet är Lilla Stenshuvud, strax söder om Kivik på Österlen.

Kivik Art Centre

Den 14:e juli 2006 bildades stiftelsen Kivik Art Centre med ändamålet att etablera ett konst- och kulturcentrum på Österlen. Platsen för projektet är Lilla Stenshuvud, en höjd (116 m.ö.h.) strax söder om Kivik med milsvid utsikt över havet.

Sune Nordgren, f.d. chef på Nasjonalmuseum i Oslo, och Thomas Kjellgren, chef på Kristianstads konsthall, har tagit fram ett koncept för Kivik Art Centre.

Visionen är att skapa en kreativ plats förankrad i sin närmiljö men med ett globalt perspektiv. Den lokala anknytningen är viktig samtidigt som Kivik Art Centre skall vara en plats med internationellt anspråk.

I konceptet ingår en konsthall om 800 kvm - detta ska vara en byggnad av permanent karaktär med café och bokhandel. Tre demonstrationshus, som sydsvenska husföretag skall tävla om och bekosta, skall fungera som ateljéer för konstnärer som kommer för att arbeta på platsen under en period. Infrastrukturen är tänkt att utvecklas och Bergdala gård som äger marken vid Lilla Stenshuvud är tänkt att eventuellt köpas upp. Det finns även en tanke om att bygga en friluftsscen.

Visionen är att skapa en plats som skall växa och utökas efterhand.

Vår Vision

Vår vision har varit att formge ett konst- och kulturcenter i samspel med den omgivande naturen, där form, funktion, material, ljusbehandling och växtval bidrar till en upplevelserik och inspirerande miljö.

Vi har lockats av platsens säregna karaktär och dess avskilda läge. lilla Stenshuvud är en speciell plats - här möts kulturlandskapets åkrar, vacker bokskog och betade hagmarker. Vi vill göra ett tillägg som framhäver landskapets karaktär då det är en känslig plats där en dåligt placerad och utformad byggnad skulle kunna frånta platsen en stor del av dess värde.

Vi har gjort vissa ställningstaganden som delvis skiljer sig från Kivik Art Centres vision. På grund av det lite avsides läget (5 km från Kivik) så anser vi att en stor och nära parkering är en förutsättning, samt en generös restaurang då ett besök här sannolikt blir en heldagsutflykt. Vi menar att platsen inte tål tre husföretags ateljéer, utan har valt att rita ateljéer som hör ihop med konsthallen Vi tror också att om konstnärer och skall lockas hit för kortare eller längre perioder så är det en förutsättning att de inte behöver bo på hotell eller vandrarhem, därför har vi valt att rita en bostadsdel i anslutning till ateljéerna.

Förslaget har inspirerats av det omgivande kulturlandskapet, dess åkerlappar, ekonomibyggnader och fiskebodar, dess former och färger för att skapa nya rum som möter och förstärker landskapets former. Vi har använt oss av de gränser, kanter och vyer som redan finns i landskapet med en förhoppning om att vi förstärkt och tillgängliggjort dem. Vi har valt att göra en plats självständig från Bergdala gård - vi anser att denna gård i bruk är en del av platsens själ.

Av Gerhard Wihlborg 1934, Tomelilla konstsamling "Slättlandskap"

Platsen idag

1. Bokskogen i norra sluttningen.

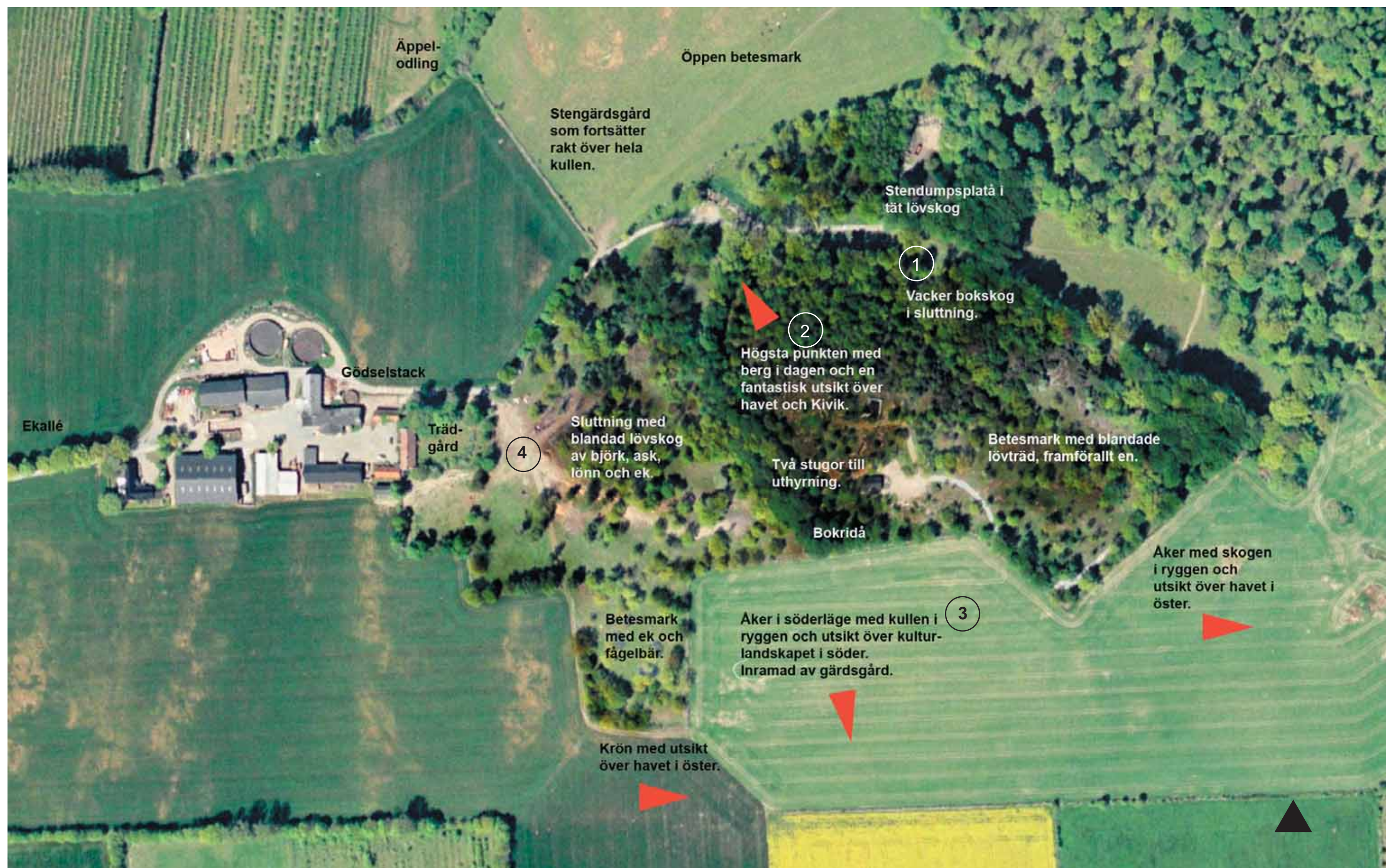
2. Kullens topp med utsikt över Hanöbukten.

3. Åkerlandskapet söder om kullen.

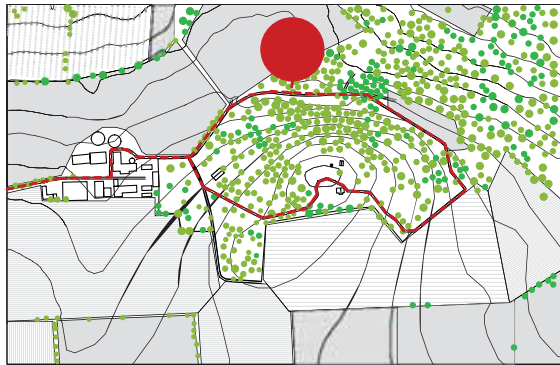

4. Bergdala gård

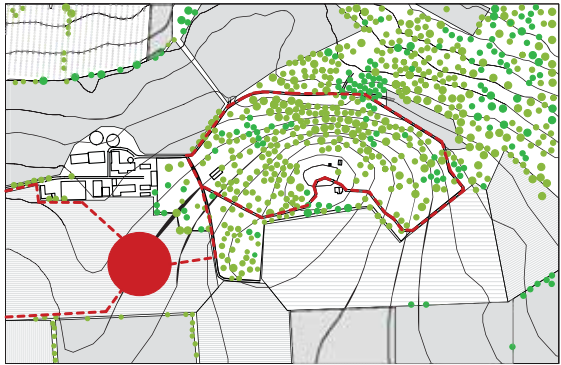
Flygfoto från www.eniro.se

Alternativa placeringar

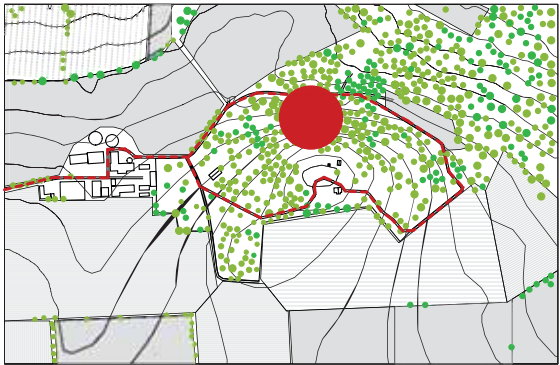
Norr om kullen på betesmark och inne i skog på stendumpsplatå

- + använder befintlig väg
- + lämnar känslig natur orörd
- + underlag redan konstruerat vid byggnation på platå
- + lätt att direktansluta parkering
- nästan ingen utsikt
- mörkt / krävs avverkning av träd vid byggnation på platå
- besökaren uppmuntras inte till vandring
- gör sig beroende av Bergdala gård

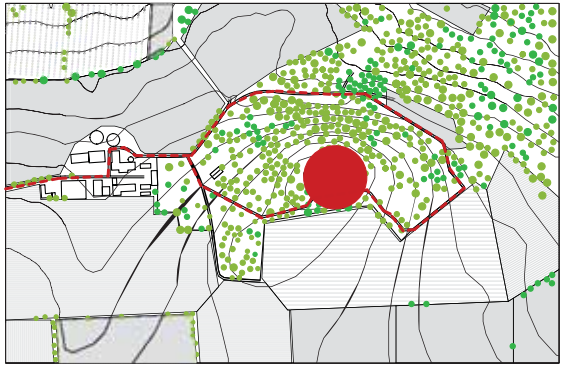
Väster om kullen på åker

- + nyttjar svårbrukad åker
- + möjlighet att göra ny väg
- + lätt att direktansluta parkering
- + lämnar känslig natur orörd
- utsikt framförallt över Bergdala gård
- besökaren uppmuntras inte till vandring

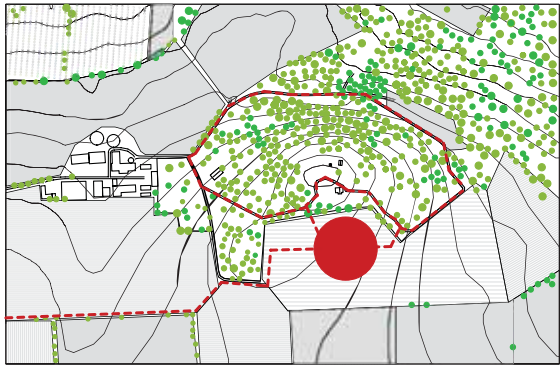
Kivik Art Centres föreslagna placering på kullens norra sluttning inne i lövskogen

- + använder befintlig väg
- + inne i vacker bokskog
- + vacker utsikt över äng
- risk att förstöra känslig skog
- besökaren uppmuntras inte till vandring
- mycket brant och svårbyggt
- mörk norrsluttning
- gör sig beroende av Bergdala gård
- svårt att direktansluta parkering

På kullen

- + använder befintlig väg
- + fantastisk utsikt över Kivik och Hanöbukten
- + uppmuntrar till vandring i området
- blockerar utsikt
- risk att förstöra känslig natur
- brant, svårt att handikappanpassa
- svårt att direktansluta parkering
- gör sig beroende av Bergdala gård

Söder om kullen på åkern

- + lämnar känslig natur orörd
- + nyttjar svårbrukad åker
- + synliggör ny fantastisk kulturlandskapsvy
- + besökaren uppmuntras till vandring i området
- + omfamnas av kullen i ryggen
- + söderläge
- + lätt att direktansluta parkering
- + gör sig oberoende av Bergdala gård

Vår placering

Vi har valt att placera konst- och kultur centret på en åker söder om Lilla Stenshuvud. Platsen är omsluten av stengårdsgård på tre sidor och öppnar sig ut mot det böljande landskapet. Med kullen i ryggen och södersolen i ansiktet känns det som en bra plats.

Vi har medvetet valt en plats som idag känns som en baksida, detta för att öppna sinnet för en ny del av Lilla Stenshuvud istället för att göra anspråk på de kvalitéer som redan är uppenbara.

Platsen är relativt dold för omvärden och detta ser vi som en fördel då det omgivande landskapet är väldigt vackert och omtyckt. En parkeringsplats kan lätt ses som ett störande element om den av praktiska skäl hamnar i allas blickfång.

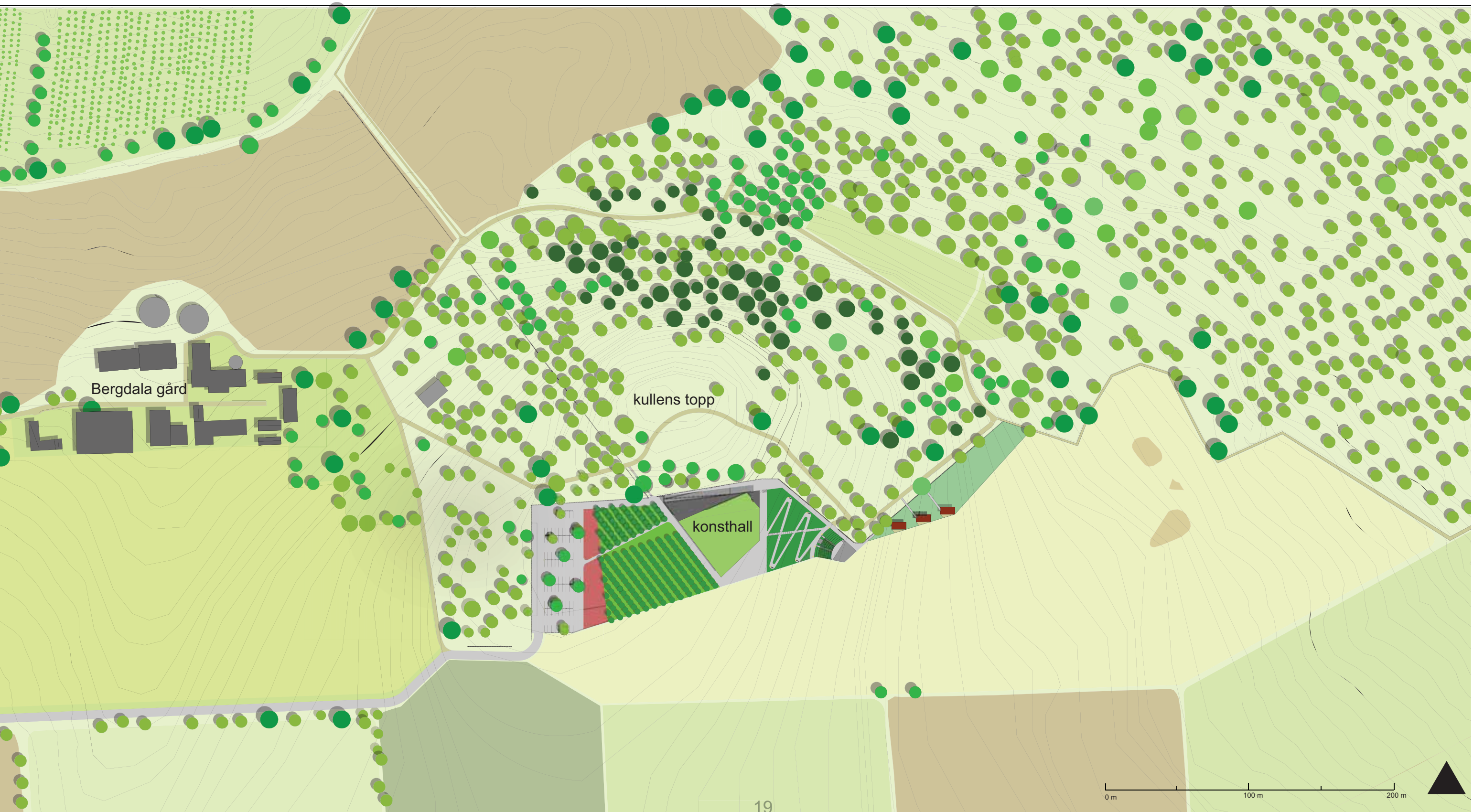
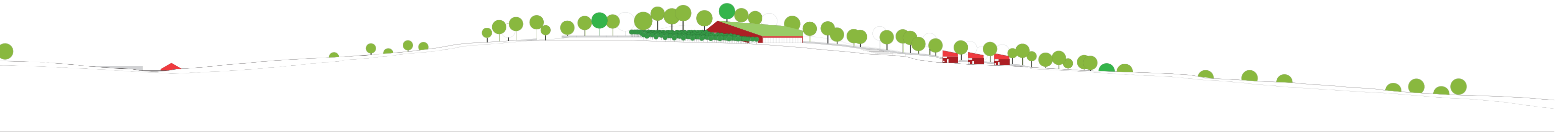
Eftersom vi tycker att det är nödvändigt att göra en ny entréväg, då dagens ekallé in till Bergdala gård är smal och leder rakt på gården, passar det bra att placera konst- och kulturcentret så att en väg kan gå längs med åkergränserna uppe på höjden innan landskapet börjar slutta ned mot Kivik.

Förslaget i sin helhet

Här syns hela förslaget med den nya infartsvägen och föreslagna gångstigar vidare ut i landskapet.

Den största delen av konst- och kulturcentret ligger samlat och omsluts av hagmark, precis söder om kullen. De tre ateljébostäderna ligger lite avsides för att ge konstnärerna arbetsro och för att visa att de inte alltid hör till den offentliga verksamheten.

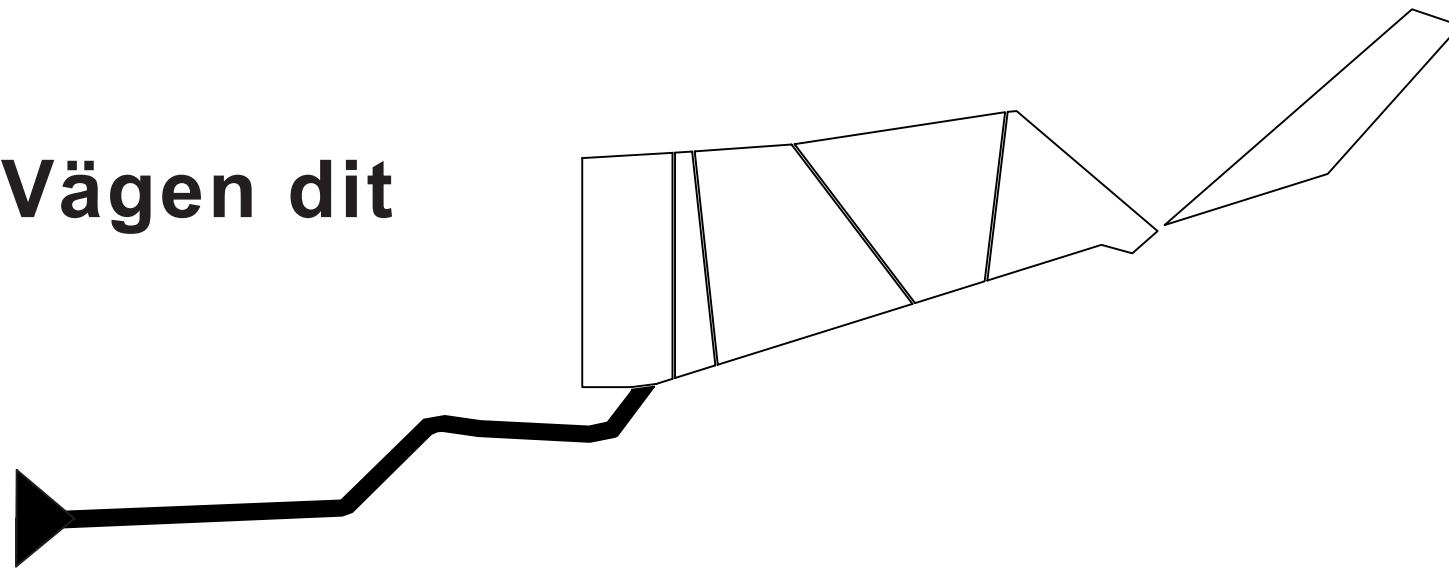
Delarna

Konst- och kulturcentret är indelat i olika fält som inspirerats av det omgivande landskapet. En tanke är att besökaren, som sett det Österlenska landskapet genom sin bilruta eller känner till det sedan barnsben, skall kunna få en ny upplevelse av det redan välkända. Saker och ting är inte riktigt det de utger sig för att vara, havet vid ateljéerna är av blåklint, den stora ekonomibyggnaden är en nyuppförd konsthall och äppelodlingens äpplen är bara till prydnad.

Varje del går igenom separat på följande sidor och avslutas med byggnaderna.

Vägen dit

Tillfarstsvägen till området dras längs med åkergränserna och får en sträckning formad av kulturlandskapet.

Utifrån stora vägen syns inte konsthallen. Vägen följer åkerns onduleringar och vid krönet upp mot parkeringsplatsen öppnar sig en vy ut över havet i öster.

Vägen är 6 meter bred och belagd med Y1-asfalt, som har en tydlig grusstruktur för att ge ett småskaligt och lantligt intryck.

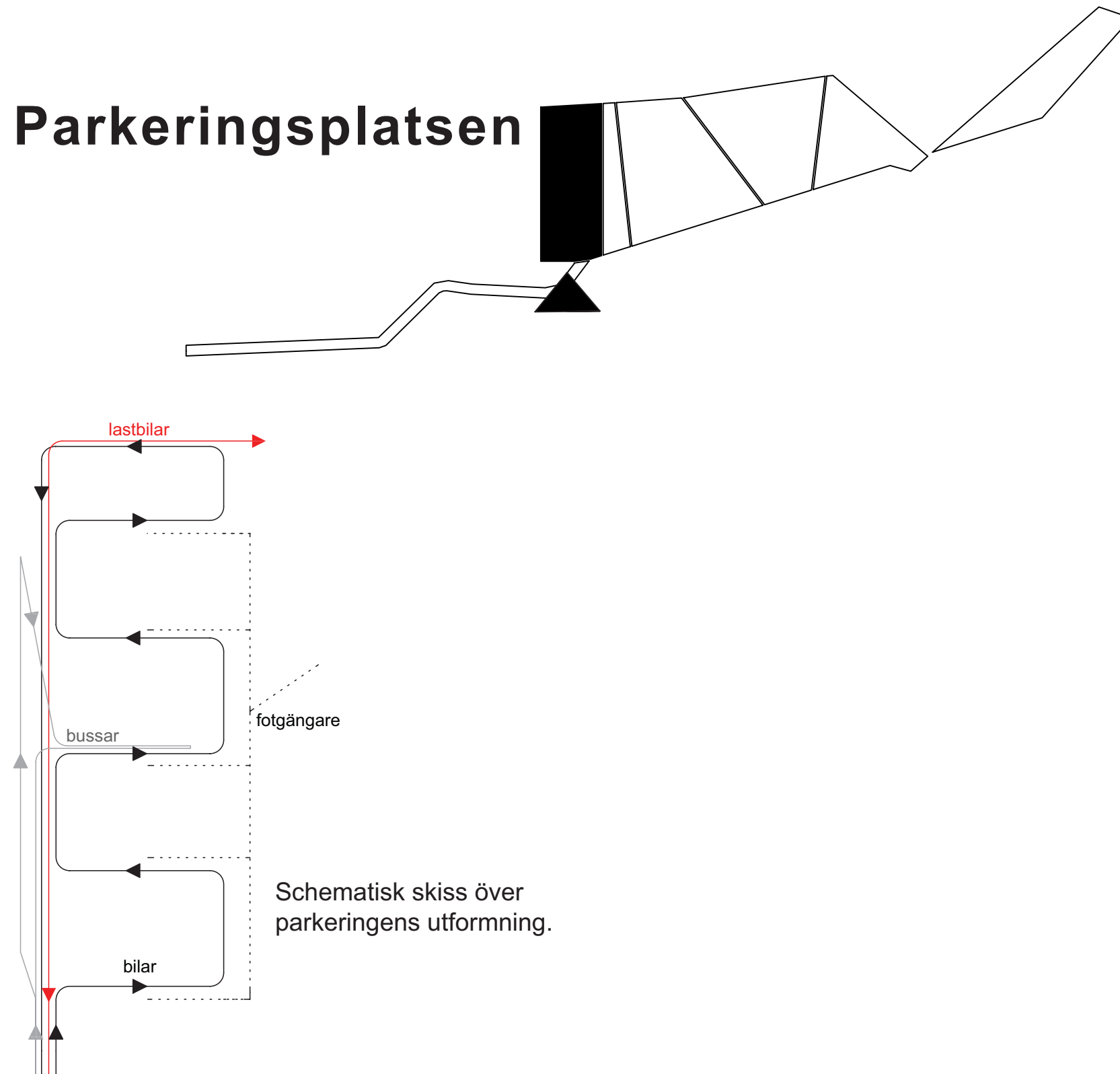

Vy ut över Hanöbukten på krönet innan infartsvägen till öster.

Fotomontage av infartsvägen sedd från stora vägen.

Parkeringsplatsen

Parkeringsplatsens gestaltning har hämtat sin inspiration från den intilliggande beteshagen med ek och fågelbär, omgärdad av stengärdsgård. Från mitten av parkeringen leder en entréstig mot konsthallen och i norr går en väg för inlastning, sophantering och annan trafik

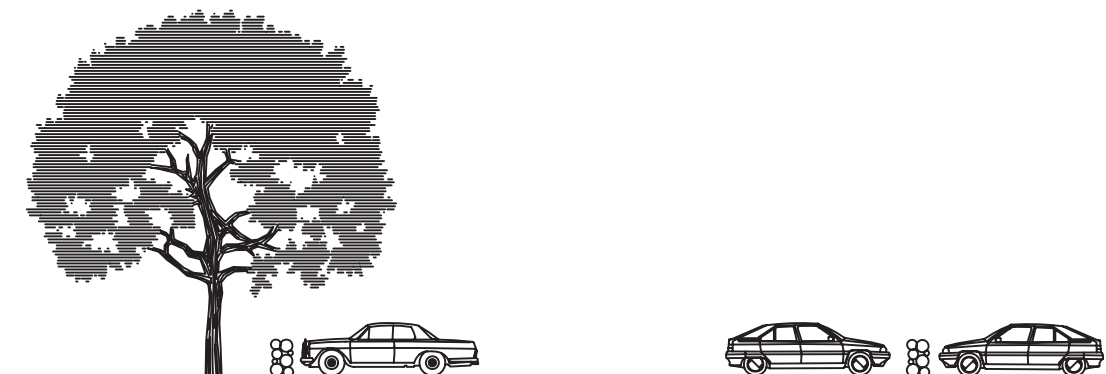
Uppdelningen görs med stengärdsgårdar av natursten i granit och Quercus robur, ek, och Prunus avium, fågelbär, placeras ut i vissa parkeringsfickor.

Underlaget består av grus, fraktion 0,2-0,4 där stenhjöl läggs på efteråt för att få en behaglig gång- och köryta.

Parkeringsfickor och gångytor markeras med smågatsten.

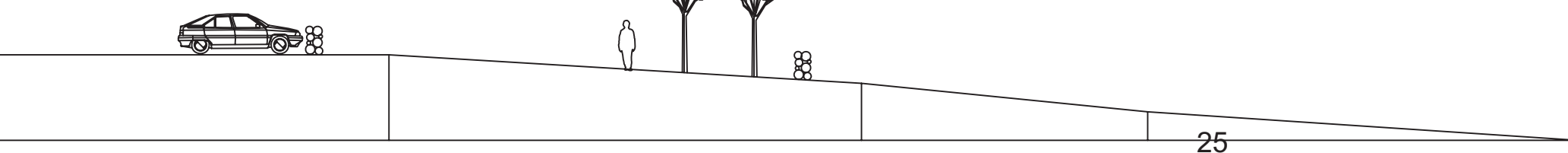
Platsen är utformad så att fotgängare i möjligaste mån skall separeras från fordon och hastigheter skall hållas låga.

Parkeringen rymmer 70 stycken platser och 4 stycken handikapplatser.

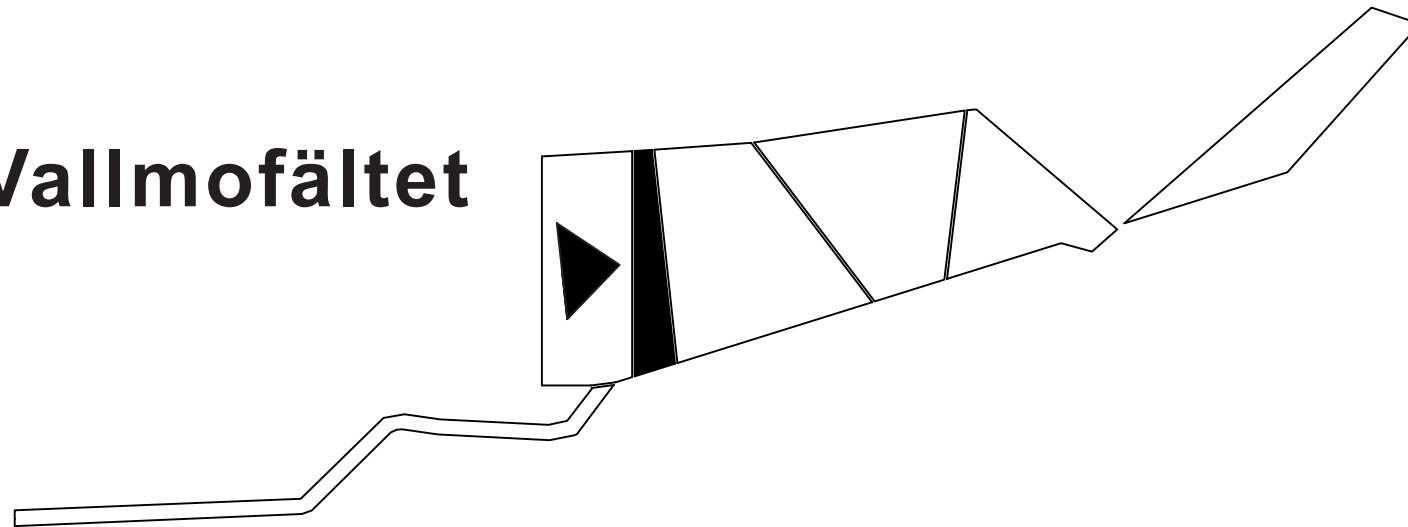

Fotomontage av parkeringen.

Vallmofältet

Vallmofältets gestaltning har hämtat sin inspiration från fälten på Österlen som under sommaren, plötsligt, kan flamma upp i rött av det vackra ogräset.

Vallmofältet sås med en ängsfröblandning enbart bestående av vitblommande arter och Papaver rhoeas, kornvallmo. Ängen följer årstiderna och blir plötsligt, några veckor chockerande röd. Entréstigen går rakt igenom vallmofältet.

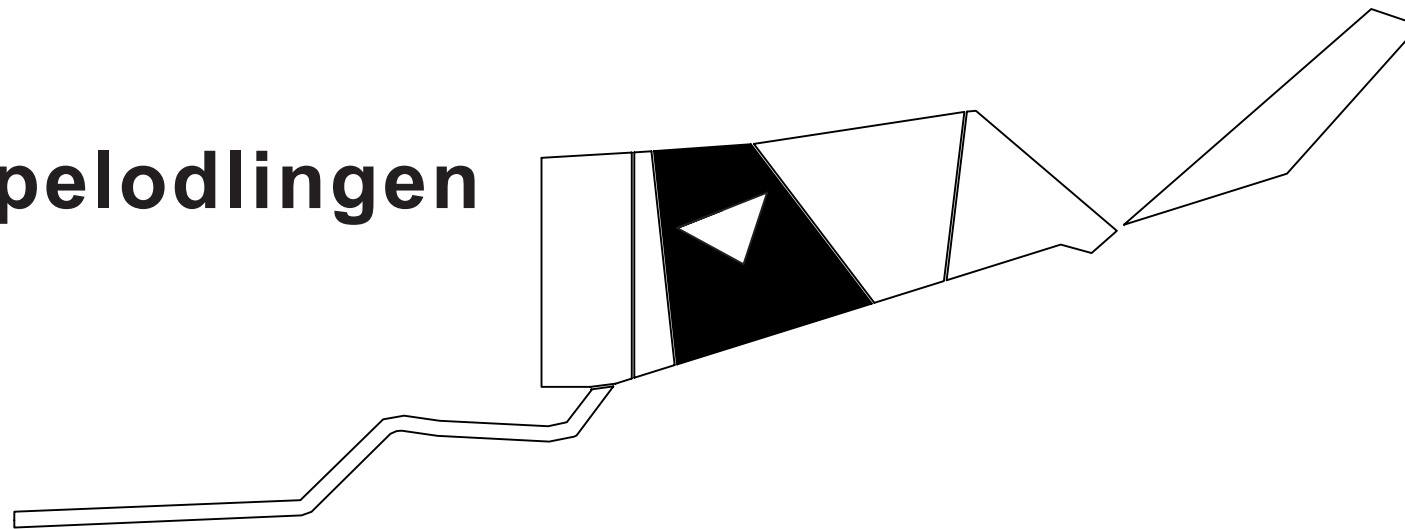
Fältet är även tänkt att i framtiden kunna fungera som en buffert till parkeringsplatsen och kommer då att rymma ytterligare 30 stycken parkeringsplatser.

Fotomontage av vallmofältet sett från entréstigen vid parkeringen.

Äppelodlingen

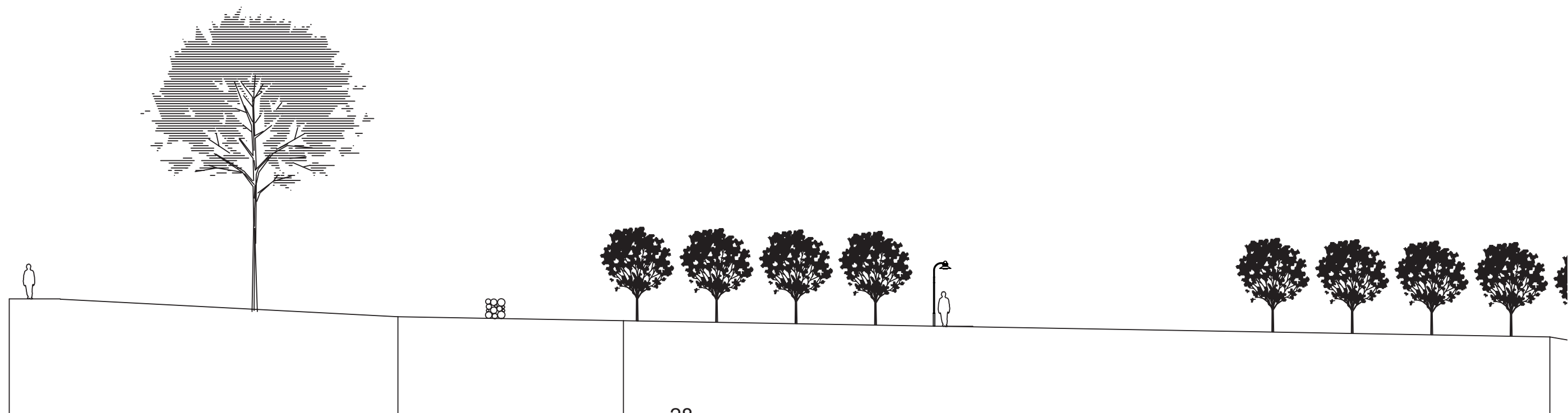

Gestaltningen av äppelodlingen har hämtat sin inspiration från de äppelodlingar som är så typiska för Kivikstrakten.

Träden är Malus 'Professor Sprenger', prydnadsapel, en vitblommande sort som står i snedställda rader för att skapa vyer ut över kulturlandskapet.

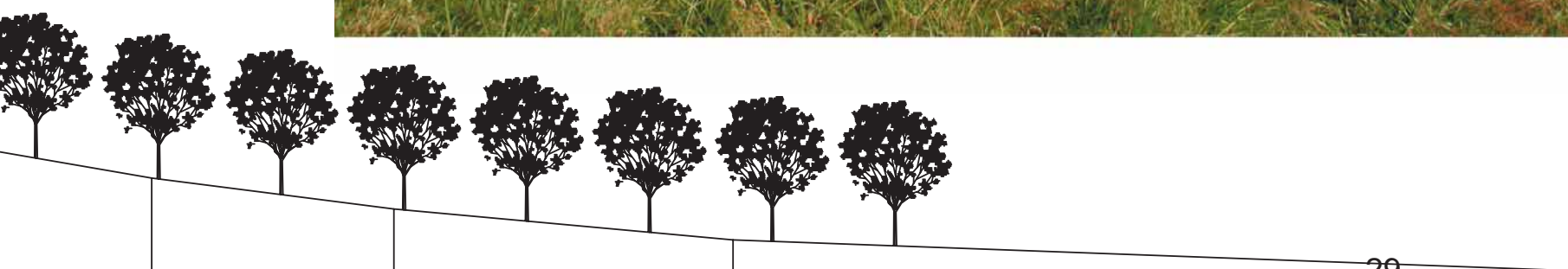
Fältets undervegetation är gräs som slås några gånger om året under träden och klipps regelbundet i kilen som öppnar upp sig mot entrén.

Entréstigen leder genom äppelodlingen med en gräskil på sidorna som vidgas mot konsthallens entré.

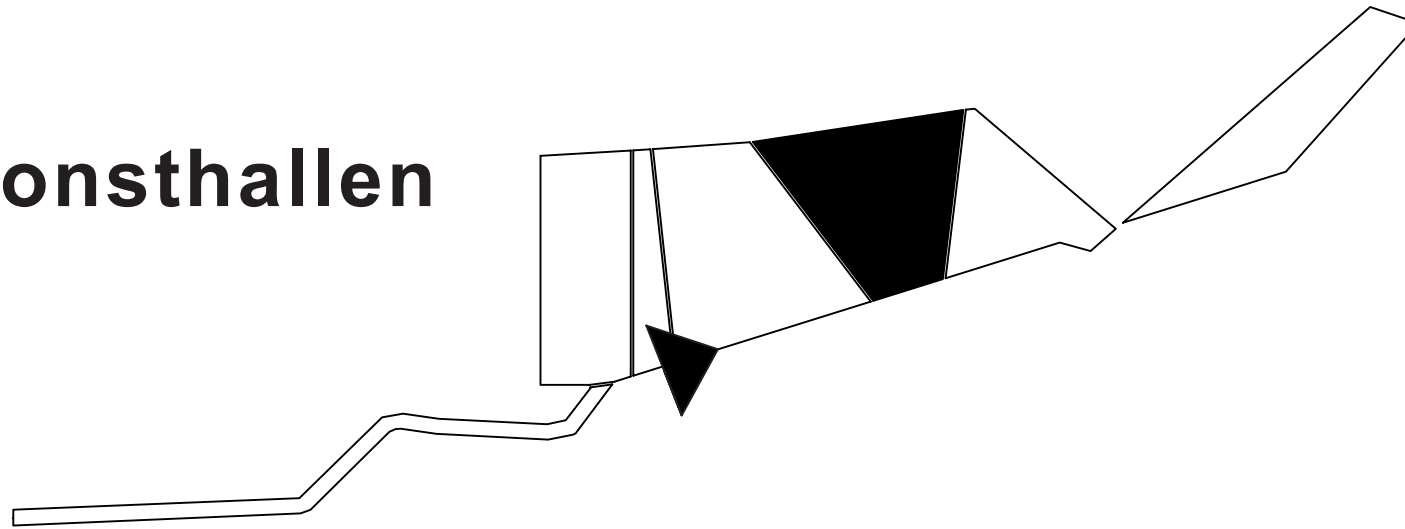

Fotomontage av äppelodlingen sedd från entréstigen.

Konsthallen

Gestaltningen av konsthallen och dess omgivande ytor har hämtat inspiration från alla de stora ekonomibyggnader som är en del av de jordbruk som det finns så gott om i trakten.

Konsthallens tak är täckt av en sedummatta. Denna matta av torktåliga växter skall ge intrycket av att de omgivande åkrarna fortsätter upp på byggnadens tak och att konsthallen därmed blir ett fält bland flera.

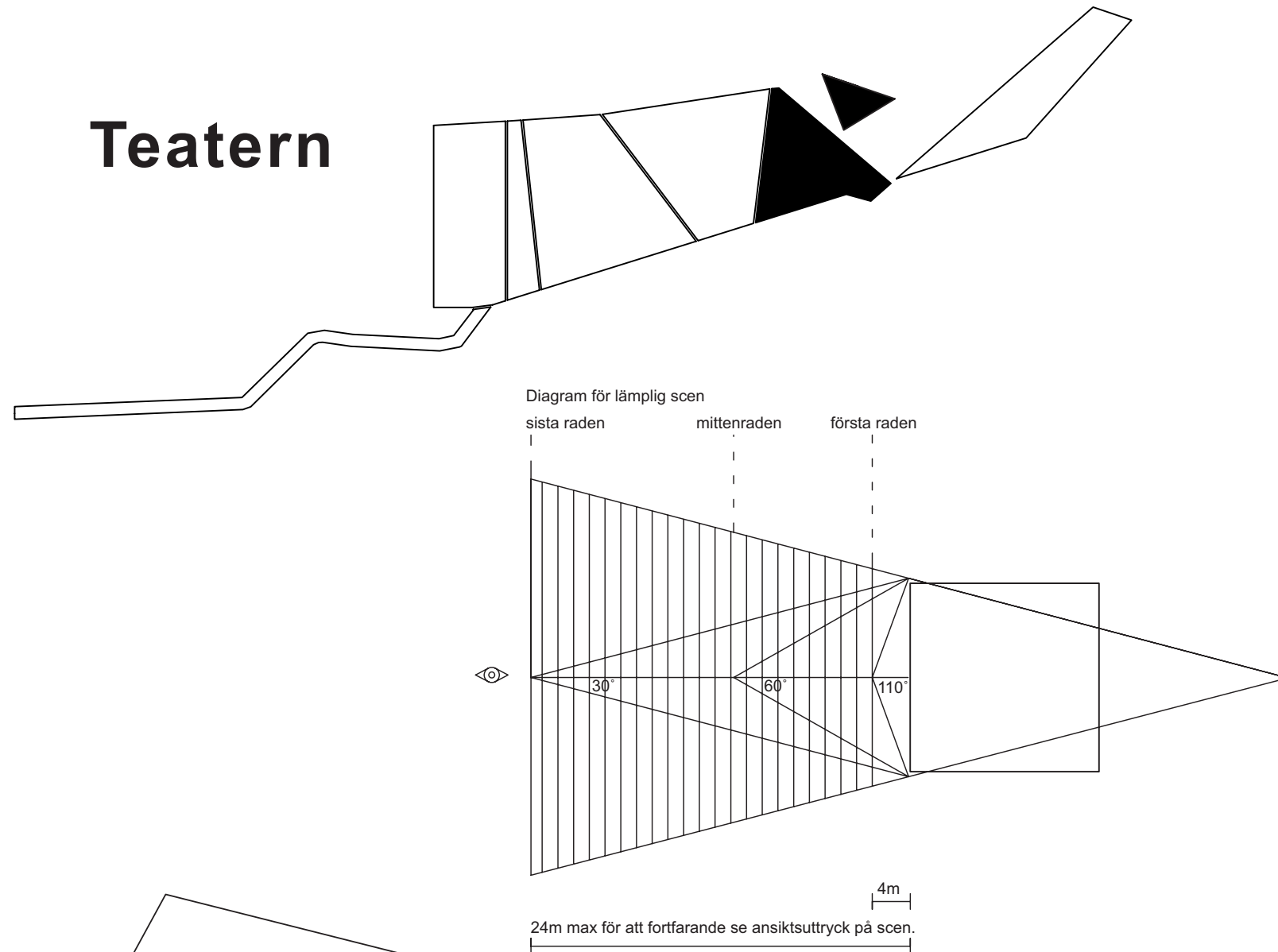
Byggnaden omges av en enkel grusplan på samma sätt som ekonomibyggnaderna på gårdarna.

På konsthallens norra sida finns en inlastningszon för lastbilar ner i källarplan.

Fotomontage av konsthallen sedd från äppelodlingen.

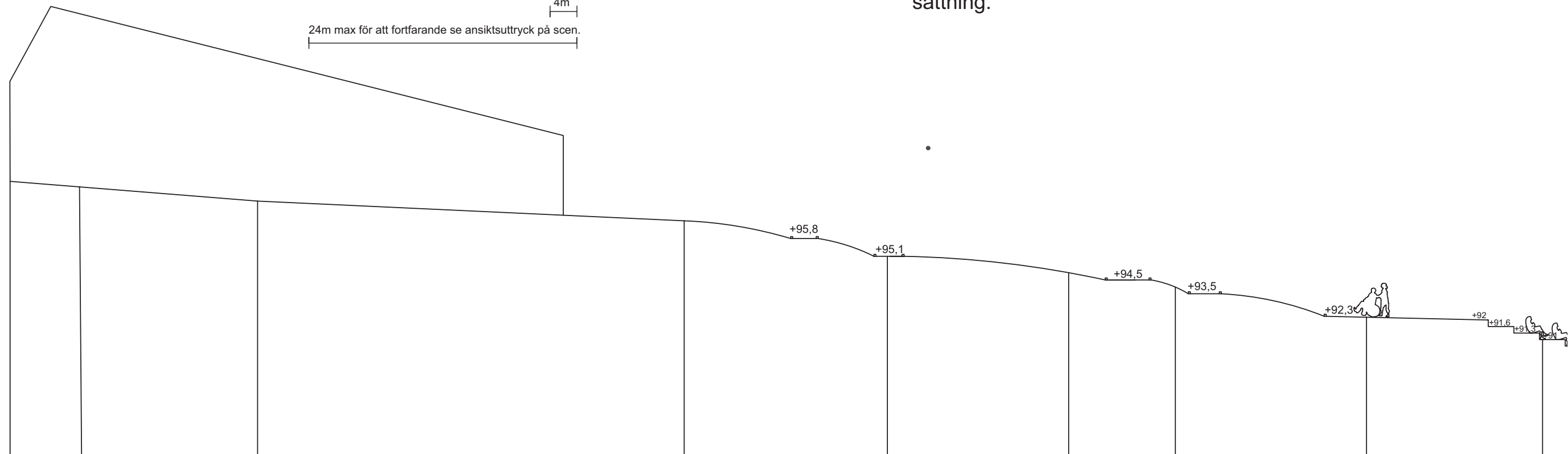
Teatern

Gestaltningen av backen ner mot teatern har hämtat sin inspiration från de, av betesdjur, upp-trampade kullarna på Österlen.

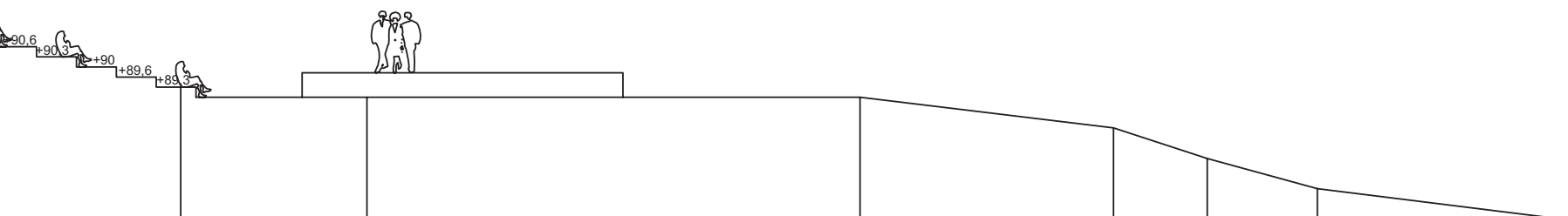
Den slingrande stigen skall vara tillgänglig för så många som möjligt med en lutning som varierar mellan 1:30 och 1:40 och utplacerade viloplatser. En rak trappa leder över backen för den som har bråttom.

Backen består av grönt klippt gräs och gångstigar av grus med en stödkant av granit. Teaterns sittplatser har en kant av granit och en sittyta täckt av gräs. Scenen är uppbyggd av betong utan någon fast bakgrund med tanken att denna byggs upp temporärt vid varje uppsättning.

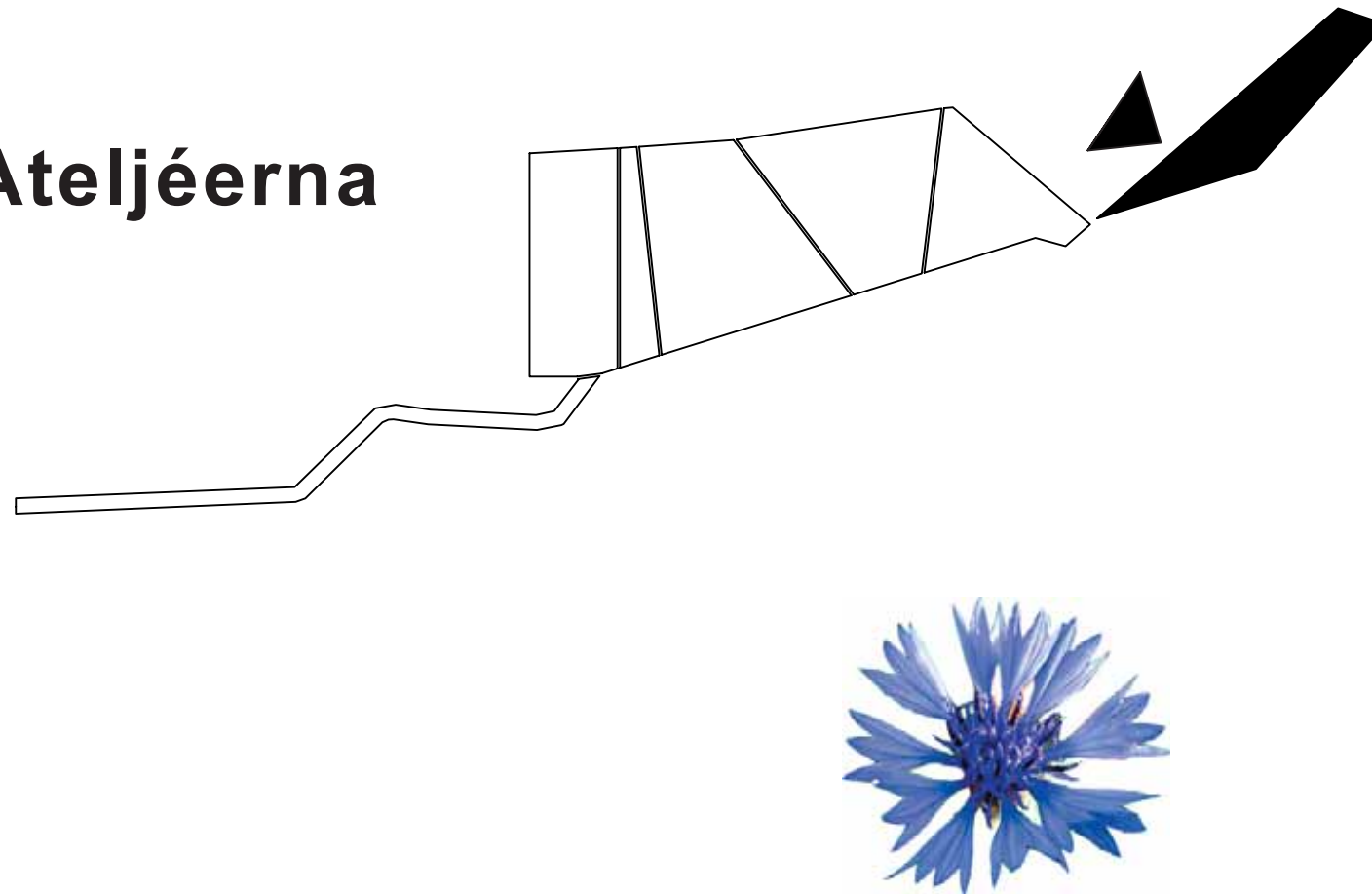

Fotomontage av teatern sedd uppifrån kullen.

Ateljéerna

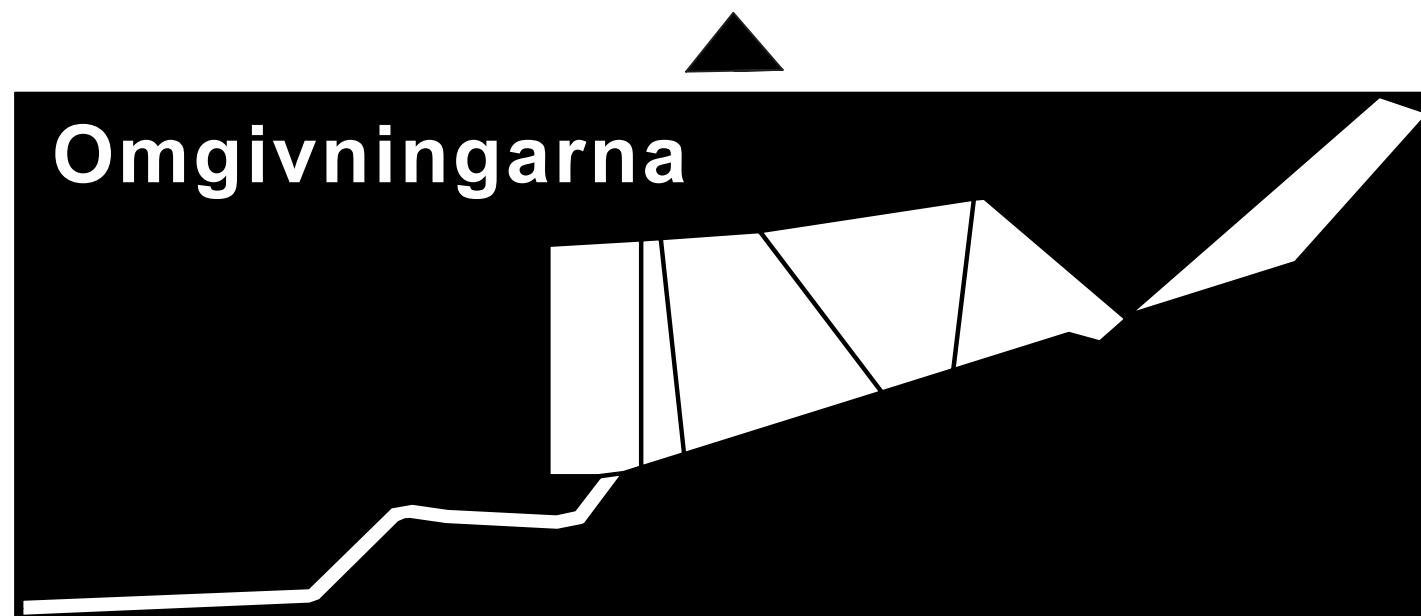
Ateljéerna står utplacerade i en böljande, vitblommande äng som följer årstiderna, och några veckor om sommaren, i ett hav av blåklint.

Platsens gestaltning är inspirerad av de små, röda fiskebodarna som står på rad i Kiviks hamn och havet symboliseras av blåklinten.

Små öppningar tas upp i den befintliga gårdsgården och enkla grusstigar leder ut till varje ateljé.

Fotomontage av ateljéerna sedda från kullen.

Vi föreslår att huvudvägen till Kivik Art Centre bör vara väg 9 med avfart mot Stenshuvuds nationalpark och sedan vidare norrut tills vyn ut över Hanöbukten öppnar sig med en infart till konsthallen.

De befintliga grusvägar som finns på området kring Lilla stenshuvud bör rustas upp eftersom de på sina ställen är mycket svårframkomliga.

Om platsen verkligen skall komma till sin rätt med den vackra naturen och de fantastiska vyerna ut över havet och det omgivande kulturlandskapet så bör de två stugorna som idag finns på kullens topp rivas.

Vi föreslår en gångväg i grus längs gårdsgården ner till Kivik-Esperöds Arboretet, som har en storslagen samling exotiska träd, framförallt magnolior och olika barrträd. Vägen skulle kunna fortsätta ner till Kivik via kungagraven som är en lämning från bronsåldern, värd att beskåda.

Det finns även möjlighet att anlägga fler gångvägar från området till bland annat nationalparken Stenshuvud och Äpplets hus.

Fotomontage av en stig mot Kivik-Esperöds Arboretet, norr om kullen.

Konsthallen

Program (kvm)

Utställning

Central utställningsyta: 800
Liten utställningsyta: 50
Foajé, garderob och information: 70+30

Personalutrymmen

Personalkök, möte mm: 100
Kontor: 17+14
Verkstad: 100

Förvaring

Magasin/förråd: 80
Städ: 16
Trädgårdsförråd: 20
Sop och återvinning: 25

Teknik

55 kvm i två våningar

Publika utrymmen

Matsal: 350
Toaletter och garderob: 90+30
Utomhustoaletter: 30
Uteplats under tak: 400

Publik service

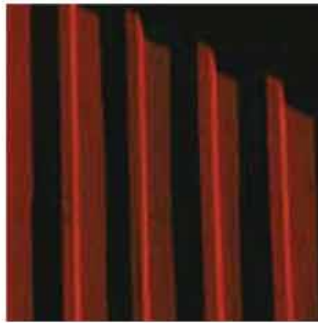
Restaurangkök samt förrådsutrymmen: 155
Bokhandel + kontor: 40+30
Lasthall: 220

Totalyta: (övervåning 1050 + undervåning 1850) 2900 kvm.

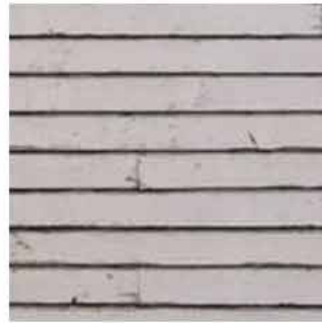
material

Taket kröns av en sedummatta som tar hand om den mesta nederbörden och samspekar i sitt material och sin form med de omgivande åkrarna.

Fasaden består av stående träpanel målad i Falurödfärg och anspelar på traktens ekonomibyggnader som ofta bär denna kulör.

Insidan av den taktäckta uteplatsen är ljus gråmålad liggande panel som skjutsar ut blicken över fälten.

Golvet i byggnaden är slipad betong. Enkelt, snyggt och med industrikänsla.

För att underlätta utställningsbyggnation har konsthallrummet ett målat plankgolv, det är oömt och kan spikas i vid utställningsbehov.

Bjälklag och pelare består av betong.

Limträbalkar bär upp det stora taket utan att tillföra alltför stor egen tyngd.

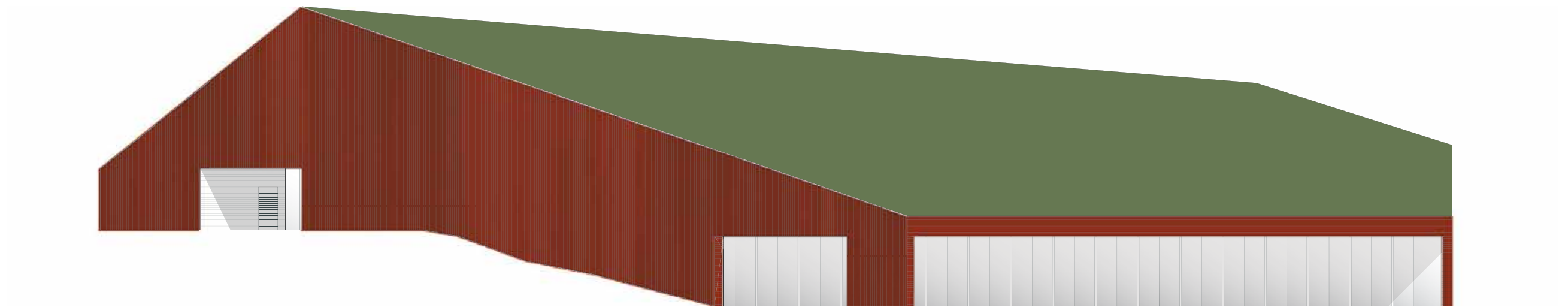
Ett stort glastak i norr tillåter dagsljus i konsthallen och hålls smäckert genom en generös fönsterindelning.

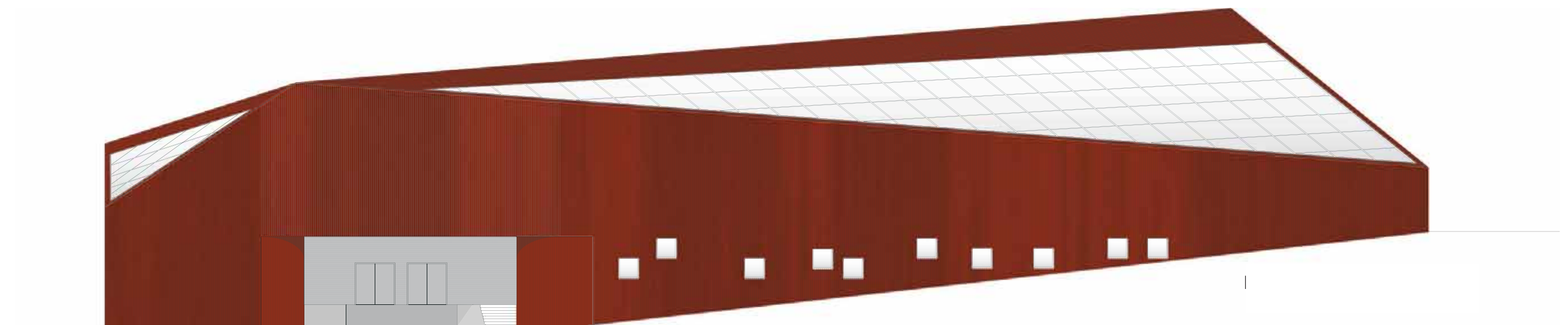
Interiörbild sedd från västra entrén

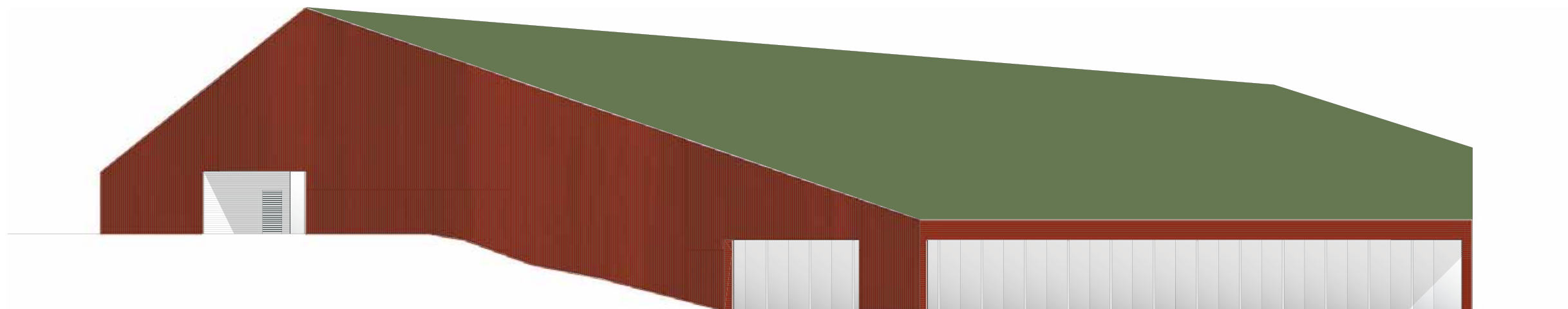
Interiörbild sedd från trappan och ner mot bokhallen och restaurangen

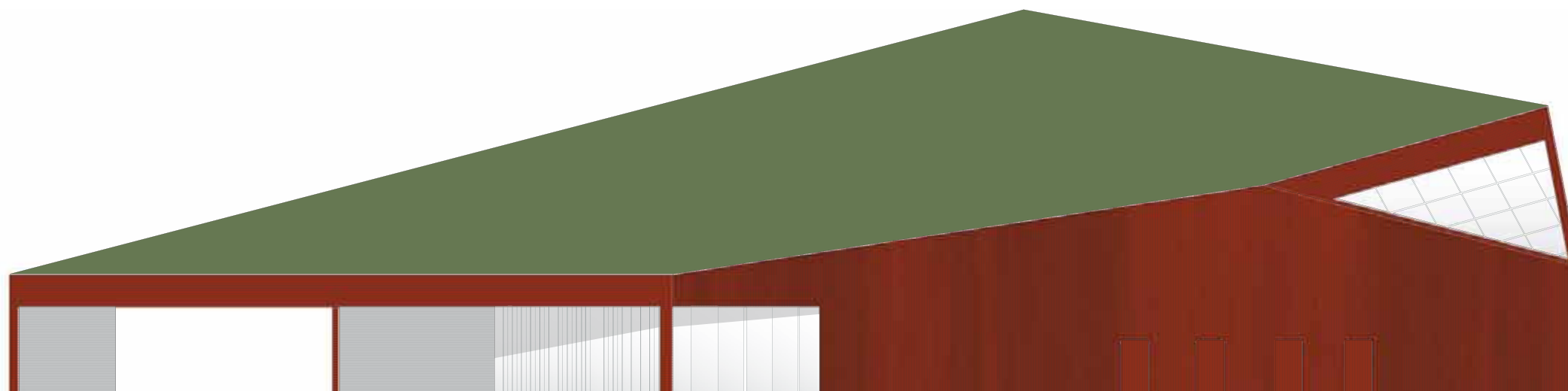
Sydfasad

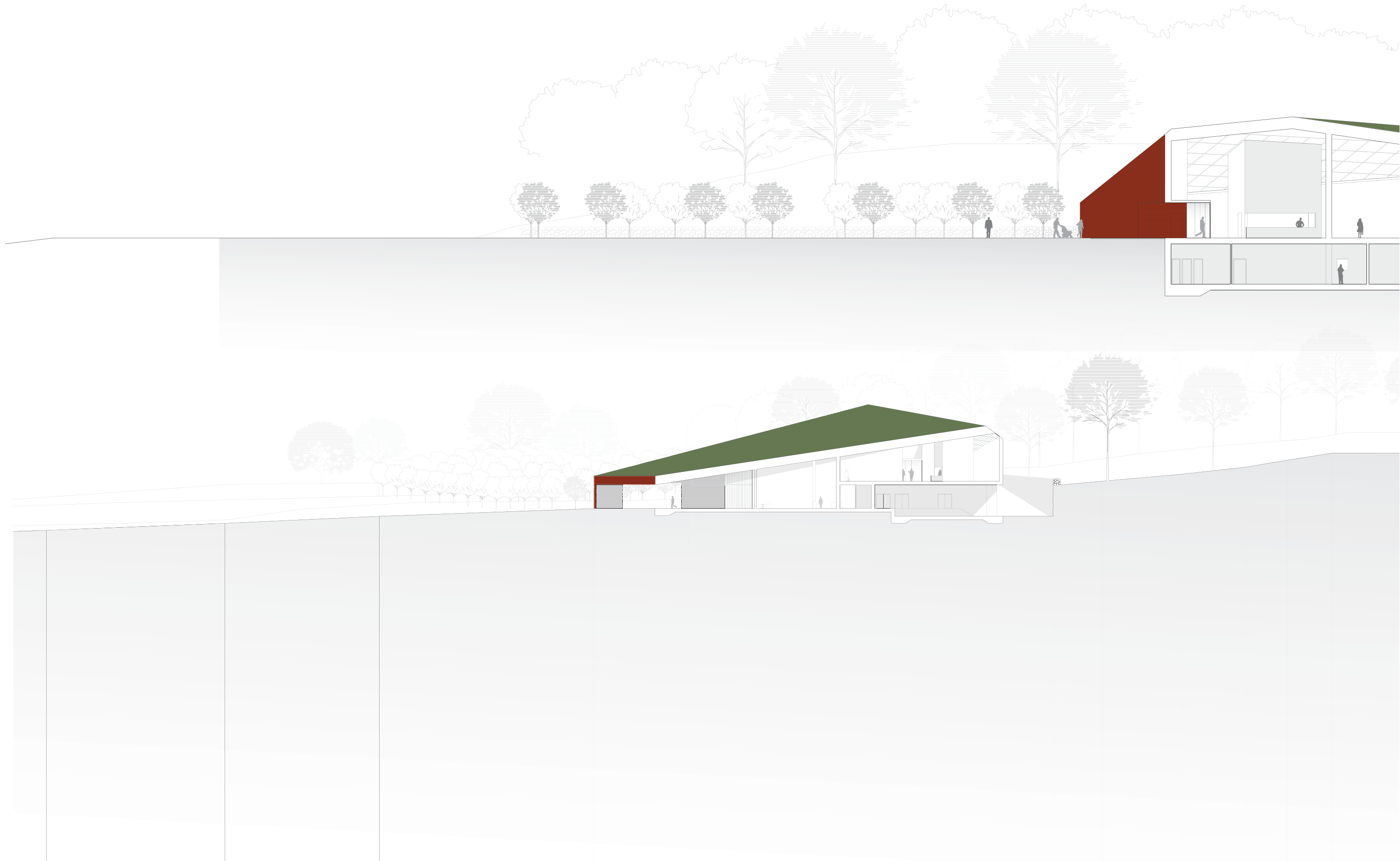
Norrfasad

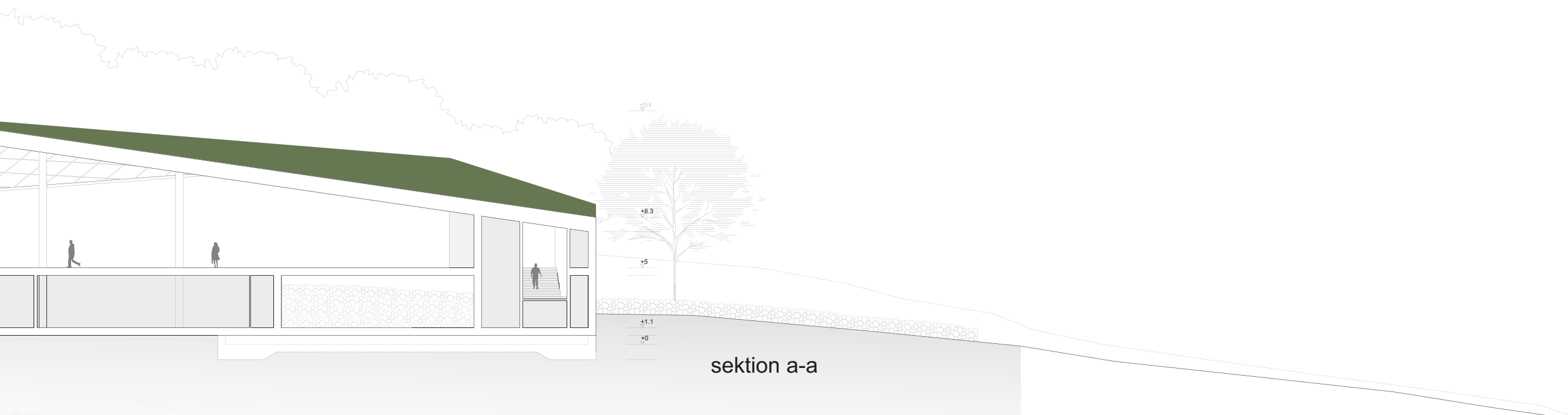

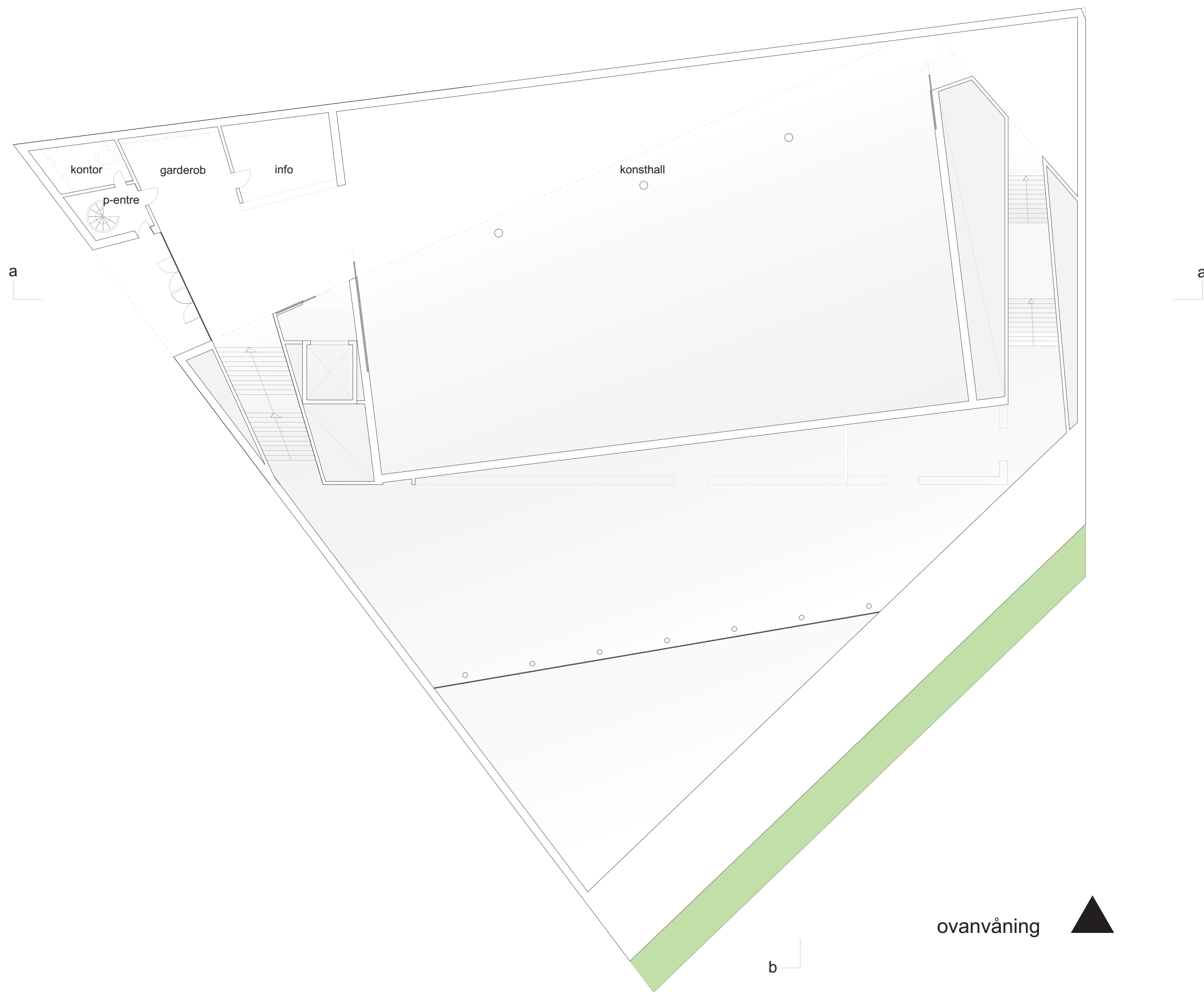
Västfasad

Östfasad

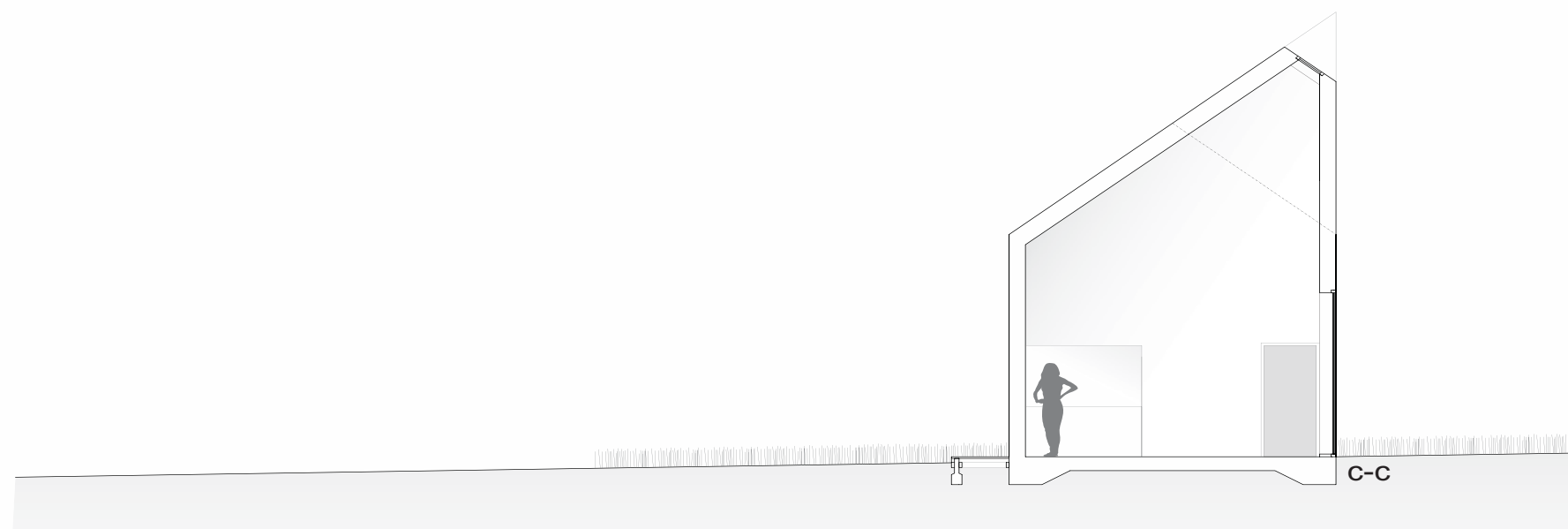
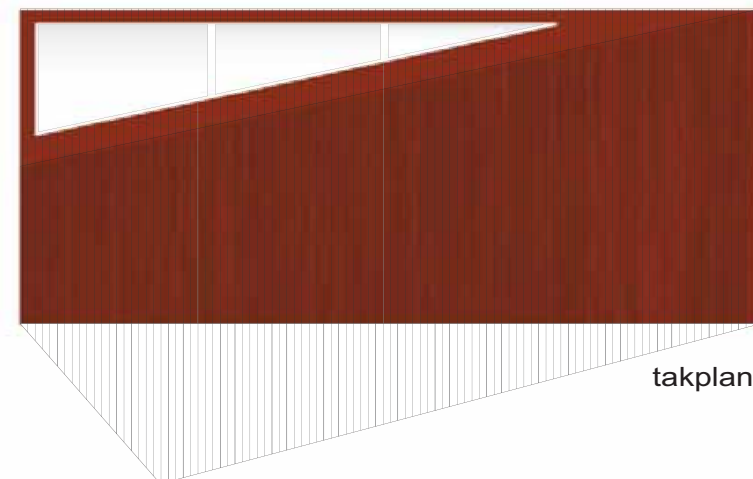
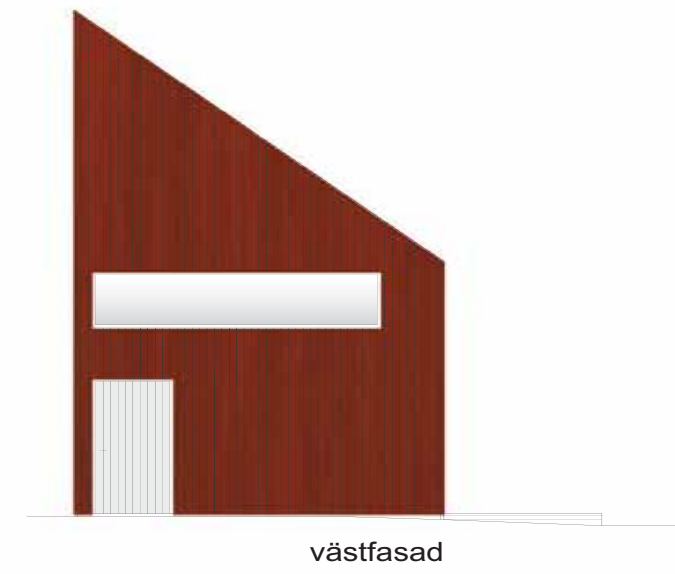
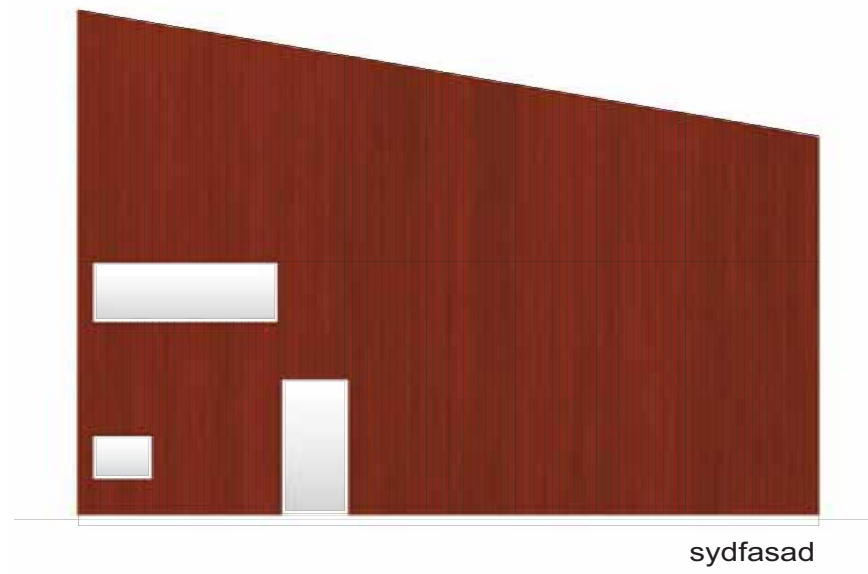

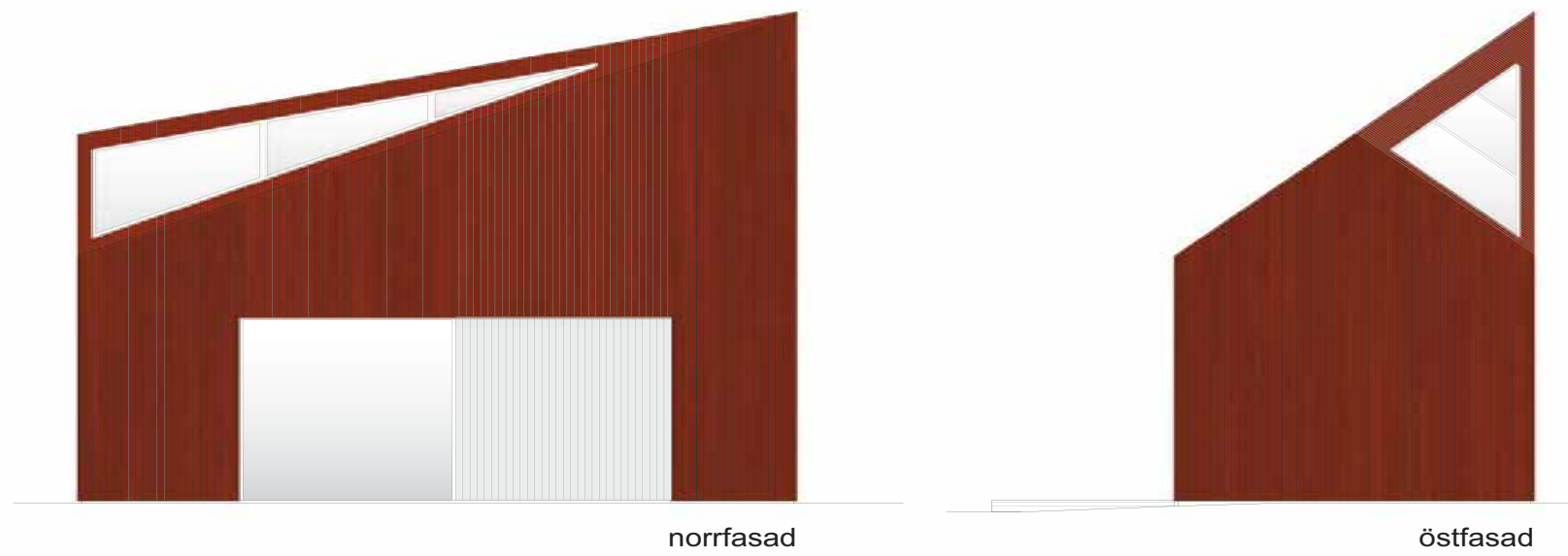

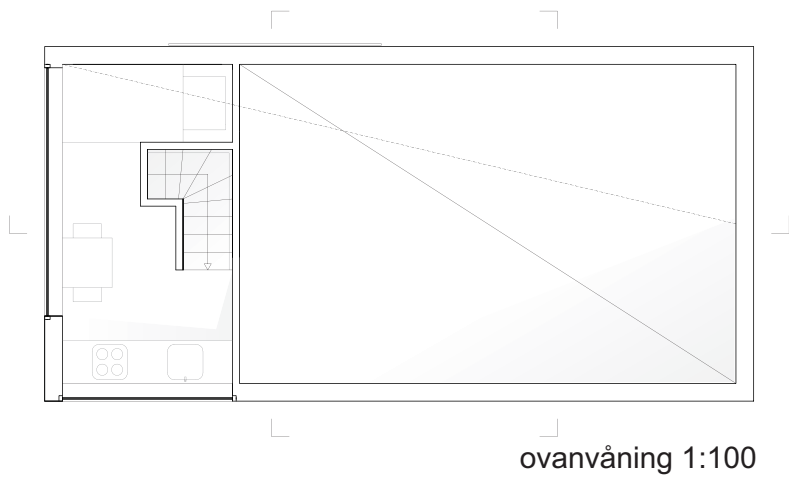

Ateljébostaden

Program (kvm)

ateljé: 33
Bodel: 11

Totalyta: 54 kvm

